

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

C. Bakker, Enschede

Toen opende Hij hun verstand... – Lucas 24:45 (vervolg-2)

(Toespraak voor de radio van de E.O. op zondag 6 april 1986 in het kader van „Groot Nieuws”.)

We lezen hier niet alleen dat de Here Jezus de Schrift naar de discipelen toebrengt. Maar ook dat Hij de discipelen naar de Schrift brengt: „Toen opende Hij hun verstand zodat ze de Schriften begrepen...”

Het moet, wil je echt verstaan wat het evangelie zegt en bedoelt, klikken tussen ons en de bijbel. Je kunt, zoals de schrijver Multatuli deed, het boek Jesaja 50 keer lezen en toch een ongelovige blijven!

Je dient, om de Schriften te verstaan „geopende oren en een ontsloten hart” te hebben. Een oud kerkgebouw kan er aan de buitenkant niet zo aantrekkelijk uitzien. Pas als je naar binnen bent gegaan, de prachtige gebrandschilderde ramen ziet, komt in je op wat de psalmdichter eens zei: Hier weidt mijn ziel met een verwond’rend oog. (Ps. 27:3 OB).

Welnu: in de kathedraal van Gods Woord moet de Here Jezus Christus je brengen. En Hij doet dat ook, door Zijn Heilige Geest. Hij geeft verlichte ogen van het verstand, een hart om op te merken. Je krijgt dit als je in het evangeliewoord blijft zoeken naar Christus.

Vroeger begrepen de discipelen Jezus’ woorden niet; ze kenden de schriften nog niet, lezen we verschillende keren in de evangeliën. We zeggen dan: ze waren er nog niet rijp voor, niet klaar mee. Maar die diagnó-

se is te oppervlakkig. Ze hadden er geen aansluiting op. Het moet je echt gegeven worden: je moet door de Here Jezus, door de Heilige Geest over de drempel worden heengetild, wil je de wond’ren zien en eren die in Gods Woord alom zich openbaren. (Ps. 119)

We zitten hier dicht aan tegen wat wel genoemd wordt: de wedergeboorte. Je zou het zó kunnen zeggen: in dit opzicht is wedergeboorte dat je die kijk krijgt en hebt op de bijbel, op de Here Jezus en Zijn werk die de enige juiste is.

De Duitsers spreken wel van een Aha-Erlebnis: een belevenis waarbij je ‘Aha’ roept, omdat je ineens de dingen helemaal dóór hebt, de Here Jezus ziet en kent zoals Hij werkelijk voor ons is.

We hebben hier dus te maken met méér dan een kijk, een opvatting, een overtuiging. Hier is eerder sprake van een samengaan, op één lijn komen, het eens worden met God.

We mogen erom bidden dat de Here Jezus ook ons zó door Zijn Geest de ogen opent dat we steeds meer verstaan hoe groot de lengte en breedte en hoogte en diepte is van de liefde Gods... dan leren we meer en meer kennen de liefde van Christus die de kennis te boven gaat, zodat we vervuld worden tot al de volheid Gods,

Inhoud

- 157 Ds C. Bakker,
Toen opende Hij hun verstand...(2)
- 158 Drs W. G. Rietkerk,
Europa (2)
- 159 Ds J. Kranenburg,
Pastorale Notities
- 160 C. Huizenga,
Het recht om te wonen (1)
- 162 Ingezonden

om het eens te zeggen met Paulus’ woorden uit Ef. 3:19.

Het Woord van God wordt dan niet overbodig voor ons. Maar juist noodzakelijk, onmisbaar en vruchtbaar. Dan begint het christenleven eigenlijk pas. Dan wordt het een feest. Want op deze manier worden we helemaal weggehaald uit de sfeer van dwang, plicht en kramp. We komen in de vrije heerlijkheid en de heerlijke vrijheid van de kinderen Gods. En dan kun je ook sanerend inwerken op, de kracht van omhoog indragen in de samenleving van de mensen in woord en daad, met belijdenis en wandel. Ja dan zijn we al op basis van Christus’ werk door de Heilige Geest aan de toekomst van het eeuwige leven begonnen!

Er is een werkelijke verbinding zo met de levende, opgestane Heer. Een verbinding door Hemzelf gelegd. Als U in de richting gaat, die de Here Jezus U hier wijst, dan zult U Hem vinden.

Door de enorme drukte en het vroeger moeten verschijnen, i.v.m. Hemelvaartsdag, van het 21e nummer (29 mei) is de volgorde van de pagina's niet korrekt. Met de excuses van de drukker wordt nu het nummer opnieuw bijgevoegd.

EUROPA (2)

Inleiding

De naam Europa wordt op twee manieren uitgelegd. De een zegt dat deze naam afkomstig is van de Griekse mythologie. De koning van het oude Kreta had een schone dochter van dezelfde naam. Op een of andere wijze heeft het vasteland ten N.O. van Kreta deze naam geërfd. Een andere afleiding gaat terug op het Hebreeuwse woord 'erev' wat 'donkerte' betekent. Op die wijze verklaard, kan men de betekenis van Europa het best als 'avondland' omschrijven. Vanuit Jeruzalem gezien is China het land waar de zon opgaat en Europa het land waar de zon ondergaat: avondland dus. De tweespalt waar ik in het vorig artikel over schreef: Athene of Jeruzalem, doet zich dus zelf gelden bij de vaststelling van de betekenis, van de naam Europa.

Bloesem

1. De onderstroom van het op de Grieks-Romaanse beschaving rustende humanisme is rond 1800 bij de Franse Revolutie bovenstroom geworden. In toenemende mate werd de christelijke bovenstroom onderstroom. Dat betekent niet dat daarmee aan het christelijk karakter van Europa een einde kwam. Integendeel de door evangelieprediking gedurende eeuwen bevruchte bodem van Europa bleef vruchten opbrengen en doet dat vandaag nog. F. A. Schaeffer noemde dat: de vruchten van de vruchten van de vruchten van de Geest. Waarden en normen groeiden uit in het besef van velen, die persoonlijk geen christen meer waren. Het is de bloesem waar dr Kraan in het voorbeeld van de Walcherse appelbomen op doelde. Soms schoner dan de bloesem van vorige jaren. Ik denk aan Akties voor Afrika, Amnesty Internationaal, de voorrang voor het zwakke en misdeelde, het respect voor de uniekheid van ieder mens, menogamie etc. De vraag blijft: zal de bloesem blijvend vrucht voortbrengen als de bodem echt verzilt raakt?

Toekomstverwachting

In zeker opzicht is ons in de geschiedenis van Europa overkomen wat Jezus al genoemd heeft in Matth. 24 en waarvoor Hij waarschuwde. Ik ga hiermee over naar het tweede deel van deze inleiding over Europa, nl. wat mogen wij, gezien de achter ons liggende geschiedenis van Europa, nu verwachten van de toekomst? In welk licht mogen wij die bezien?

Inderdaad denk ik hierbij allereerst aan het profetisch licht dat Jezus zelf heeft laten vallen over onze geschiedenis in Mattheus 24. De discipelen treden daar toe op Jezus en vragen hem naar de toekomst: Heer, zeg ons wanneer zal dat allemaal gaan gebeuren, waar U over gesproken heeft...? en dan geeft Jezus een tweedelig beeld van de toekomst van de volkeren. Aan de ene kant zal er

den. Dit evangelie van het Koninkrijk zal gepredikt worden tot een getuigenis voor alle volkeren en dat zal voortgaan ondanks alle oorlogen en rumoer van oorlogen. Het zal niet zonder uitwerking blijven in waarden zoals wetsgehoorzaamheid en barmhartigheid – maar tegelijkertijd schetst Jezus dan al een beeld van tegenwerking, en van afval, van wetsverachting en verkillung van de liefde.

Hij ziet hoe er in de toekomst van deze gekerstende volkeren een tijd zal komen waarin er door wetsverachting en verkillung van de liefde een groot vacuum zal ontstaan. In dat vacuum zullen de valse christussen opstaan die aan te leurgestelde mensen zullen toeroepen: zie, hier is het! Bij mij moet je zijn en zij zullen velen verleiden.

Geloof ze niet, zegt Jezus nadrukkelijk – want als dit gebeurt dan is mijn komst nabij. „Waar het aas is, daar zullen de gieren zich verzamelen”.

Aasgieren

Dit laatste geheimzinnige woord is van grote betekenis. „Waar het aas is – daar vergaderen zich de arenden”. Zei de O.V. Maar Jezus bedoelde echt gieren – die op een dood lichaam neerstrijken. Het is wel sterk dat die vertaalfout parallel loopt met een historische vergissing. Velen zijn de valse messiassen nagelopen in onze tijd en zij leken arenden: op iedere Duitse soldatenhelm stond een arend. Maar het bleek een gier te zijn.

Gieren hebben zich op Europa neergestort toen er in de vorige eeuw zo'n diep ingrijpend vacuum werd geschapen: Lenin en Stalin, Hitler en Mussolini. Alle -ismen en ideologiën hebben hun oorsprong in de geestelijke leegheid en domheid waarin Europa is aangekomen toen het de mens in het middelpunt stelde en het evangelie de rug toekeerde. Daar staan wij als christenen niet buiten – integendeel – daar staan wij middenin. Wij zijn er mede schuldig aan dat het zover heeft kunnen komen. Soms heeft de kerk zelfs openlijk zo'n gier

binnen gelaten – andere keren heeft zij geen krachtig protest laten horen – en geen tegengif gevormd. Ook binnen de muren van de kerk is vaak de liefde verkild – en zelfs soms de wetteloosheid binnengeslopen. Wij zijn op zijn minst gezegd niet in staat geweest tot nu toe dit geestelijk vacuum op te vullen. Wij staan met verschrikkelijk lege handen en moeten dat ook beseffen. Alléén als de Here ons opnieuw wil gebruiken – alleen als Hij opnieuw aan het werk gaat is er weer enige hoop dat zelfs het lot van onze Europese landen een keer ten goede neemt.

Is er nu voor dit laatste enige bijbelse hoop? Lijkt het beeld van C.S. Lewis van de gescheiden vrouw niet erg hopeloos? Lijkt het beeld van Kraan van de door een vloedgolf uit zee verzilte bodem niet onomkeerbaar – en heeft prof. Van Ruler niet gezegd, toen hij sprak over Europa als Gods experiment: „Gods experimenten mislukken altijd”!

Heeft de eerder in mijn inleiding geciteerde Kardinaal Simonis toen hij sprak over de heiden-apostel Willibrord niet ook een paar weken geleden de retorische vraag gesteld, nl.: Hoe zou Willibrord over ons denken als hij vandaag uit zijn graf zou opstaan. Zijn wij niet geestelijk terug op het peil van de Kaninefaten?

Hij voegde eraan toe: steeds meer mensen beschouwen het als de Kanifaten vroeger God als een onpersoonlijke kracht – niet als Iemand met een gezicht, die je bij name kent.

Al dit soort beelden en uitlatingen van Lewis en Kraan, Van Ruler en Simonis zijn enerzijds scherp en waar en anderzijds – ze laten ons zo troosteloos achter. Ontmoedigd, omdat wij denken – ja een gescheiden vrouw keert niet terug – en een verzuurde bodem is niet meer te redden... – en de tijd van hoop op succes van Gods experiment is voorbij...

Bunker-ideologie

Ons uit de samenleving terug trekken en op het einde wachten? Dat is de Bunker-ideologie: trek je terug in een bunker waar je veilig hoopt te zijn als de bommen vallen...!

Daarom wil ik eindigen met een wending die velen van u verassend in de oren mag klinken. Ik knoop daarvoor aan bij de stelling waarmee ik het eerste deel van mijn lezing besloot, nl. hoe bijzonder het eigenlijk is dat op het moment de na-geschiedenis van Golgotha – de vóórgeschiedenis overtreft. Als ik de vóórgeschiedenis als vóórgeschiedenis van een volkerenwereld tenminste bij Abraham in Gen. 12 mag laten beginnen, was dat 1800 vóór Christus en nu zijn we er meer dan 1900 ná. Had Israël niet in het O.T. een voorafschaduwende rol, zoals Europa in het Nieuwe Verbond vervult? Hebben juist de Europese volkeren niet altijd een diep besef gehad dat zij verbondsvolkeren waren? Maar als dat zó is als het gedoopte Eu-

ropa het verbondsvolk van God in het Nieuwe Verbond mag heten op soortgelijke wijze als Israël dat was in het Oude Verbond – liggen daar dan in deze parallelle niet onvermoede beloften van heil en niet van onheil?

Late regen?

Nu ga ik dezelfde beelden van Kraan en Lewis, van Van Ruler en Simonis toch met andere ogen bezien. Want in Israël hebben wij het bijbelse voorbeeld van een land waarover God de vroege regen bracht – vóór de ballingschap maar waar de profeten ons ook leren te bidden voor een late regen.

Ja, wij willen de HERE kennen, er naar jagen Hem te kennen. Zo zeker als de dageraad is zijn opgang. Dan komt Hij tot ons als de regen, als de late regen, die het land besproeit. (Hosea 6:3). Waarom zou de Here de verzilde bodem van Europa niet door een late regen van een uitstorting van Zijn Geest kunnen laten reinigen en genezen?

En nu het 2e beeld; in Israël zelf hebben wij het levensgrote voorbeeld van een vrouw die gescheiden was van haar man maar die de Here door Zijn liefde weer opnieuw voor zich won en de laatste huwelijksband was nog dieper dan de eerste! Hosea 2:13. „Daarom ziet, Ik zal haar (deze van mij gescheiden vrouw) lokken en in de woestijn leiden en daar spreken tot haar hart”.

Maar: is Israël, het oude verbondsvolk niet zelf het grote bewijs dat Gods experimenten nooit mislukken? Zijn daar geen eeuwige beloften voor gegeven in Rom. 11! Moeten wij dan niet aan Kard. Simonis antwoorden op de vraag: zijn wij terug op het peil van de Kaninefaten? *Nooit maakt God zijn geschiedenis ongedaan.* Hij gaat verder met dat wat zijn hand begonnen is.

De momenten van geestelijke leegheid en ontrouw vormde de Here bij Israël om tot monumenten van Zijn trouw.

Hoe zou ik u prijsgeven, Efraïm, u overleveren, Israël?

Hoe zou Ik u prijsgeven als Adama

u maken als Zeborin?

Mijn hart keert zich om in mij, ten volle wordt mijn erbarming opgewekt

ik zal mijn brandende toorn

niet ten uitvoer brengen.

Ik zal Efraïm niet verder verderven

Want Ik ben God en geen mens, Heilig in uw midden!

Heilsbeloften

Met deze beloften voor Europa wil ik sluiten. Ik geloof met heel mijn hart dat de parallel opgaat, dat 1250 jaar Europees christendom niet als sneeuw voor de zon zullen smelten. Maar dat God zijn verbondsvolk van het Nieuwe Verbond dezelfde trouw bewijst als Zijn verbondsvolk van het Oude Verbond.

Misschien breekt het heil pas dan goed door dat deze twee elkaar weer leren vinden, maar dan niet op de basis van het humanisme – maar op de basis van een diep besef – wij hebben het verspeeld en Gods heil niet op aarde gebracht – en jullie ook niet. Laten wij dan beide uitgaan naar de Here met schuldbesef en een verbroken hart maar ook met een diep vertrouwen dat de Here blijkbaar daarom ons beide heidenen en Joden, onder ongehoorzaamheid heeft besloten om zich over ons beiden nu in ongekende diepte te kunnen ontfermen...

Zodat wij straks Paulus zullen kunnen naspreken:

O diepte van rijkdom, van wijsheid en van kennis Gods

Hoe ondoorgrondelijk zijn zijn beschikkingen

en hoe onnaspeurlijk zijn wegen!

Uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen, Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid, Amen. (Romeinen 11:30-36).

J. Kranenburg, Rolde

Pastorale Notities

Pietje Baltus

Een paar weken geleden heb ik de verdenking uitgesproken dat wij Simeon uit Lucas 2 voor een oud man houden, waarschijnlijk vanuit de neiging om de getrouwen te zoeken onder de ouderen.

Ik wilde mijn toen uitgesproken vermoeden onderstutten door iets soortgelijks uit de kerkgeschiedenis. U kent, neem ik aan, Pietje Baltus, de vrouw die grote invloed heeft gehad op Abraham Kuyper. Mij is al op de lagere school verteld dat zij een oude vrouw was. Ik wil u niet geheel en al uitleveren aan mijn geheugen, dus ik sla voor u even de Christelijke Encyclopedie op onder de naam Kuyper, en ja hoor! Ik heb het zomaar voor het overschrijven: „EEN OUDE VROUW, Pietje Baltus uit Beesd, was het middel in Gods hand om K. tot bekering te brengen.” Maar mijn leermeester in de kerkgeschiedenis, prof Kamphuis, heeft in een aantal colleges destijds zijn studenten aangetoond dat Pietje Baltus geen oude vrouw is geweest maar een vrouw in de kracht van haar leven.

Weer komt de vraag bij mij op hoe dat dan komt dat men haar als een oude vrouw de Nederlandse

Redactie ontving

Drs. W. Chr. Hovius, Leven tot lof. Enige aspecten van het geestelijk leven in de psalmen. Reformatie reeks. 73 blz., f13,90; uitg. J.H.Kok, Kampen.

Dr. A. van Brummelen, Meditatief leven. Reformatie reeks. 68 blz., f13,90; uitg. Kok, Kampen.

Dr. J. de Gier, Van de southerliedekens tot Marx. Stromingen en genres binnen de letterkunde der hervorming in de zestiende eeuw. Reformatie reeks. 176 blz., f28,75; uitg. Kok, Kampen.

Ton Valkenburg, Ere wie ere toekomt. Gedachten over het vijfde gebod. 56 blz., f11,75; uitg. J.H.Kok, Kampen.

kerkgeschiedenis ingestuurd heeft en ik vraag mij weer af: kan dat zijn onder invloed van de neiging om de getrouwen te zoeken onder de ouderen?

Het is natuurlijk niet mijn bedoeling, de trouw van de ouderen in twijfel te trekken, maar ik wil de sombere kijk op de jongeren te lijf gaan en die sombere kijk is er heus!

Daarmee doen wij niet slechts de jongeren te kort maar ook onszelf. Ik weet wel van kerkverlating, maar het gaat er op lijken dat die verlating in de lijn van onze verwachtingen komt te liggen en dat is niet goed.

De verlating moet meer onze verbazing, onze ontzetting wekken, zoals die verbazing er ook aan Gods kant is.

Ik denk aan Jer. 2, waar het gaat over verlating van de Here en waar de Here dan zegt: „Ontzet u daarover, o hemelen!” Daar spreekt toch verbazing uit! Het is voor de Here God een raadsel. Wat was er nog aan zijn wijngaard te doen dat Hij er niet aan gedaan had?

Het is ondanks alle kerkverlating volstrekt onbijbels om met achterdocht het geestelijk leven van onze jeugd aan te zien. Gods beloften geven aanleiding om er met verwachting naar te kijken.

Met het oog op de grote dag des Heren ziet de profeet Maleachi dat de harten der vaders teruggevoerd zullen worden tot de kinderen en het hart der kinderen tot hun vaders. Ik heb de indruk dat het laatste er bij ons wat gemakkelijker in gaat dan het eerste.

het recht om te wonen

Over de identiteit en de toekomst van onze kerken.

(1)

De Algemene Ledenvergadering 1987

De jaarlijkse algemene ledenvergadering van de Persvereniging „Opbouw” werd dit jaar gehouden op 28 maart. Dit tijdstip lag aanzienlijk vroeger in het jaar dan gebruikelijk was in de achter ons liggende jaren.

Wellicht is dit ook van invloed geweest op de belangstelling voor deze vergadering. Ongeveer 130 leden en belangstellenden bezochten de vergadering.

Vanzelfsprekend was de inleiding „Het recht om te wonen” (over identiteit en de toekomst van onze kerken) en de inleider, de heer C. Huizinga, een aanmoediging om deze vergadering te bezoeken.

Het bestuur besloot inmiddels om de inleiding in ons blad op te nemen, zodat ook degenen die de vergadering niet konden bijwonen of de lezing in brochure-vorm kan worden uitgegeven.

We mogen terugzien op een geslaagde vergadering. De zogenaamde huishoudelijke zaken werden in vlot tempo afgewerkt. De uiteenzetting van de penningmeester culmineerde in een opwekking om lid te worden van de persvereniging. Staande de vergadering werd deze opwekking door een twaalf-tal aanwezigen beantwoord door een spontane aanmelding.

De bespreking van het referaat zorgde voor het aanbrengen van nuanceringen en een verdieping van de probleemstelling.

Gaarne vertrouwen wij dat deze vergadering een bijdrage heeft geleverd voor de belangstelling die ons blad verdient.

Geachte Vergadering,

1.1 Het is de wens van ons bestuur, dat wij samen nadenken over de identiteit en de toekomst van onze Nederlands Gereformeerde Kerken. Nu kunnen wij niet anders samen denken, dan door samen te spreken. Want elke geestelijke activiteit en elke oefening van gemeenschap, is slechts mogelijk in ons lichaam-zijn. Onze lichamelijke zelf, is een geestelijke gave (1). Zo heeft onze hemelse Vader ons mensen geschapen. Mij is gevraagd, ter inleiding van ons bespreken, mond te zijn.

Toekomst en identiteit zijn nauw verweven (2). Immers, het hebben van een toekomst veronderstelt continuïteit en continuïteit veronderstelt behoud van identiteit (3). Als Jezus zegt: „Uw geloof heeft u behouden”, dan betekent dat behoud van identiteit door dood en graf heen. Dus hebben de gelovigen persoonlijk een toekomst, want Jezus spreekt als gezaghebbende, Hij spreekt met macht. Een toekomst? Meer dan een toekomst, de gelovigen hebben persoonlijk en gemeenschappelijk dé toekomst. Dé toekomst is de hunne, hun toekomst de enige. Daarin is, bij alle onvoorstelbaarheid geen spoor van ongewisheid. Want de HEERE is de Getrouwe, Die het ook doen zal. Dat is zó zeker, dat de Spreukendichter het zijn hoorders als een triomfkreet in de oren deed klinken: „De naam des HEEREN is een sterke toren; de rechtvaardige - dat is hij die gelooft - ijlt daarheen en is onaantastbaar” (Spr. 18:10). Spreken en nadenken over de toekomst van de Kerk is dan ook een vreugdevolle bezigheid. De lichte en zachte „last” is slechts, dat onze Nederlands Gereformeerde Kerken kerk zijn, de belofte van de toekomst aanvaarden, in de Waarheid van Gods beloften blijven, écht kerk zijn, ware kerk zijn. Gelukkig maar, dat de toekomst van onze kerken niet steunt op onze ervaring, maar gefundeerd is in het door Christus verleende recht. Als wij ons zouden moeten oriënteren aan onze ervaring, aan de beleving van onze recente geschiedenis van scheuring, dan zouden wij die term „ware kerk” niet meer in de mond durven nemen. We doen dat ook niet veel meer. Is dat nu bescheidenheid of is dat reactie? Zou het ook kunnen zijn, dat wij over ons kerk-zijn teveel oordelen vanuit onszelf en te weinig vanuit Gods beloften? Zoeken wij onze zaligheid, dat is onze toekomst, buiten onszelf in Jezus Christus of glijden we ongemerkt af naar de schemertoestand van ons menselijk bevinden?

De kerkjeugd

1.2 Nu heeft ons bestuur ook gevraagd of wij bij ons nadenken over de toekomst van onze kerken vooral aandacht willen geven aan de positie van de kerkjeugd. Daarin is iets gelegen, dat vanzelf spreekt. Wie aan de toekomst denkt, denkt aan de jeugd, zeg maar, aan de kinderen. In de kerk gaat het altijd om de kinderen. Zo kon een hele generatie van het Israël van het Oude Verbond achterblijven in die vreselijke woestijn, omdat er kinderen waren die het Beloofde Land mochten beërven. In de kerk kun je begraven, omdat er een doopvont is.

De toekomst van onze kerken, en van iedere christelijke gemeente van welke plaats of tijd ook, hangt hiervan af, of er kinderen in haar midden zullen zijn. Dat gegeven heeft twee kanten, de kant van haar kracht om te werven en die van haar kracht om te behouden. Het is buitengewoon verdrietig, ten aanzien van de christelijke kerken in ons land, ook van onze kerken, te moeten zeggen, dat de nadruk reeds decennia lang niet meer ligt op de evangelisatorische werfkracht die uitgaat naar hen die „buiten” zijn, maar op de worsteling om het be-

houd van hen die „binnen” zijn. De jeugd keert de kerk van de ouders de rug toe. Dat is de trieste situatie. De kerk van vandaag die vrijwel uitsluitend groeit door wat onderkoeld „natuurlijke aanwas” heet, doet het goed en onderscheidt zich. Als wij op dat verschijnsel onze aandacht richten, wil dat allerm minst zeggen, dat evangelisatie met betrekking tot de toekomst van de kerken een zaak van de tweede orde zou zijn. Integendeel. De vraag is legitiem of de moeite om te behouden niet mede wordt veroorzaakt door traagheid om te werven. Een kerk die de „kinderen dezer wereld” niet zoekt, wordt op het laatst zelf kinderloos.

Het is voor ons onderwerp van grote betekenis dat wij scherp inzien, dat de kerk de kinderen van haar gelovige ouders leden niet hoeft te werven. Die kinderen worden door de Doop bij haar ingelijfd, zij verkeren voluit in haar midden, zij zijn in Christus geheiligd. Het is een groot voorrecht daarbij te mogen weten, dat de kerk, die zich richt op het behoud van haar kinderen, niet van doen heeft met een naar zijn aard van de volwassenen afgezonderde groep of categorie. Het is een grondregel van Gods gemeente dat al haar leden, volwassenen zowel als jeugdigen, tenslotte kinderen zijn. Zozeer zelfs, dat zij die niet meer kind zijn, dat haastig opnieuw moeten worden, willen zij met heel Gods volk het Koninkrijk binnengaan.

Zoals een preek voor hoeren en tollenaars een goede preek voor alle kerkleden is, zo is dat de bediening van het Woord voor de kinderen. De kerk is rechtens een gemeenschap zonder „gap”, zonder kloof, of die nu in „standing” of in „generation” bestaat. Dat is haar dynamiek.

Samen-op-weg

1.3 De identiteit en toekomst van onze kerken, dat is ons onderwerp. Een laatste wens van ons bestuur is, dat wij daarbij ook aandacht geven aan het zogenaamde „samen-op-weg” proces van de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland, dat zoals U weet het stadium van de Verklaring door de combi-synode heeft bereikt, dat beide kerken „in staat van hereniging” zijn. Wie zich realiseert hoezeer het gezicht van gereformeerd Nederland bepaald is geworden door de jaartallen 1834, 1886 en 1892, is geneigd 1986 een historisch jaar te noemen. Is deze Verklaring en hetgeen daaruit volgen moet van betekenis voor de toekomst van onze kerken? De Afscheiding van 1834 droeg het karakter van Wederkeer: afscheiding van „hetgeen de kerken in haar ambtelijke bedieningen afvoert van de tevoren overeengekomen en aangenomen formulieren van eenigheid”, „wederkeer tot de waarachtige dienst van de Here”. Dat laatste impliceerde de uitgesproken belofte, tot de kerk waarvan men zich afscheidde weder te keren, indien deze opnieuw de confessie zou gaan handhaven. De Vrijmaking voegde daaraan geen wezenlijk nieuw element toe. Het is zonneklaar, dat de „staat van hereniging” slechts mogelijk werd door wederzijdse relativering van die confessie. De vrijzinnige praktijk wordt niets in de weg gelegd, woorden ten spijt. Zo gezien, is dit „samen-op-weg” proces voor de toekomst van onze kerken zonder betekenis. De nieuwverworven pluraliteit van de Gereformeerde kerken sluit naadloos aan bij de modaliteitenstructuur van de Nederlands Hervormde kerk (4).

Het beeld in de praktijk van de kerken-in-staat-van-hereniging lijkt chaotisch. Een synodevoorzitter verklaart dat de plaatselijke Hervormde gemeente en Gereformeerde kerk een eeuwigheid mogen doen over de feitelijke eenwording en de Gereformeerde Bond zegt dit proces niet te hebben begeerd en niet te bevestigen (5/6).

Het is, zo las ik ergens, „zoiets als twee lijken in één graf leggen” (7). Ik zou deze weinig verheffende kwalificatie uit (synodaal) gereformeerde mond, die ik zeker niet voor mijn rekening neem, niet genoemd hebben, indien niet duidelijk was, dat elke traditionele, geïnstitutionaliseerde kerk geacht werd „lijk” te zijn. De uitdrukking viel in een beschouwing van wat genoemd werd het „tot organische eenheid brengen van kerken”, zoals dat internationaal wordt nagestreefd in

het verband van de Wereldraad en waarbij „samen-op-weg” als voorbeeld diende.

De Wereldraad begonnen als oecumenische beweging, lijkt zelf tot instituut gesteld te zijn. In topkringen blijkt verontrusting te heersen over de afnemende representativiteit van de Raad. Er is zoiets als een „geestelijke innovatie” gaande onder de gelovigen en de kerken hebben daaraan geen deel. Rekenmeesters hebben becijferd, dat in het jaar 2000 waarschijnlijk nog maar de helft van de niet-roomskatholieke christenen in kerken georganiseerd zal zijn. De andere helft is voor de kerkelijke instituten ongrijpbaar geworden, opgegaan in bewegingen, kringen, groepen en secten van allerlei signatuur van radicaal progressief tot uiterst behoudend, waar men zijn spirituele honger zoekt te stillen. Het traditionele en geïnstitutionaliseerde voldoet niet meer, de kerken vergrijzen, het oecumenisch élan verschrompelt.

De oorzaak van deze voor de Wereldraad negatieve ontwikkeling wordt - niet ten onrechte - gezocht in het vlak van het belijden. De assemblée van Vancouver 1983 sprak uit, dat „het ontbreekt aan een vitale en coherente theologie, die de oecumene draagt, inspireert en in leven houdt”.

Het is opmerkelijk, hoe het lot van de kerk als instituut wordt gedeeld door de belijdenis als geschrift (8). In onze tijd, zo zegt men, kan de geloofsinhoud van de traditionele belijdenisgeschriften niet meer vanuit de betrokkenheid op mensheid en wereld aan de orde komen en gaat het daarom niet meer aan de belijdenis als tekst-op-zichzelf, als ware die een soort reglement, te handhaven: de kerken zullen moeten voortgaan op een weg van belijden. Het oude voldoet niet meer, het nieuwe is nog niet gekomen (9). Dit gevoel is wereldwijd, westers en Nederlands, het is alleszins relevant als wij willen nadenken over de identiteit en de toekomst van onze Nederlands Gereformeerde Kerken.

AANTEKENINGEN

- 1.1 - 1. P. J. van Leeuwen, Het christelijk onsterfelijkheidsgeloof, 's Gravenhage z.j., 85 e.v.: De zin van het lichaam.
2. K. J. Popma, Levensbeschouwing, Amsterdam 1959, II 191 e.v., 308.
3. K. J. Popma, a.w., III 327.
- 1.3 - 4. K. Runia, in dagblad Trouw van 20 januari 1987: „Het kan moeilijk ontkend worden dat de Gereformeerde kerken plura le kerken zijn geworden. Officieel mag de belijdenis nog steeds in de spreek- en preek regel van de kerk (evenals dat het geval is in de Nederlandse Hervormde kerk), maar in werkelijkheid functioneert ze in veel opzichten zo niet meer voor het totaal van de kerk”.
5. De „Verklaring in staat van hereniging” laat onverlet de eigen verantwoordelijkheid van een hervormde en/of gereformeerde kerk om niet tot een vorm van samenwerking te besluiten.
6. Gereformeerde Bond, brochure t.a.v. Samen-op-weg. Geciteerd via Ned. Dagblad van 24 december 1986: „Er is groot verschil (binnen de Bond) tussen de uitersten van louter formeel juridisch hanteren van de confessie en een sterk, eenzijdig terugvallen op de menselijke ervaring”.
7. P. Holtrop, geciteerd in NRC Handelsblad van 24 januari 1987: „Het Christendom is de wereld nog niet uit”. In dit door Frits Groeneveld geschreven artikel wordt gesteld, dat „de medewerkers van de Wereldraad die in Genève het oecumenisch centrum bevolken, weinig ambitie vertonen om mee te werken aan een concept van de vitale en samenhangende theologie waar de assemblée in 1983 om heeft gevraagd. Zij beschouwen die vraag als een slag in de lucht en als kritiek op de manier waarop zij bezig zijn in het oecumenische politieke bedrijf”.
8. K. Blei, geciteerd via Ned. Dagblad van 21 november 1986.
9. Saul Bellow in een televisie-interview over het televisiekijkgedrag van kinderen geciteerd via NRC Handelsblad: „Wat dit teweeg kan brengen bij een kind en ook bij een volwassene, is een gevoel van oppermachtige soevereiniteit. „Ik ben degene voor wiens genoegen dit alles dient en ik ben degene die al die beslissingen neemt” (de kinderen hebben geen interesse voor het verhaal, maar schakelen doorlopend van het ene kanaal naar het andere).

Ingezonden

Een gordel van smaragd

Voor 1 miljard mensen verslechtert de woonsituatie zeer snel. 100 miljoen mensen hebben geen onderdak. Dat zijn de mensen, die we in het JAAR VAN DE DAKLOZEN op het oog hebben. Dat zijn de mensen zonder sociale zekerheid, zonder enige sociale binding. Onder die daklozen bevinden zich tientallen miljoenen kinderen, die hun toevlucht zoeken op de straten, in de riolen en onder bruggen. Dat straatleven beleefde ik, als TEAR Fund-medewerkster, enige weken mee. Ik reisde daarvoor naar de Filipijnen, Indonesië en India. Uit de reiservaringen ontstond een serie verhalen over de drie landen met elk een eigen cultuur en een eigen problematiek. Maar alle drie met een scala van nood en ellende. En toch... toch ook landen waar edelstenen groeien, zelfs op het asfalt.

Confrontatie met een verloren paradijs

Ik heb er zo veel over gelezen, gehoord en zelfs geschreven. Toch liggen de ervaringen in Zuid-Amerika al weer negen jaren achter me. Hoe zal de derde wereld nu op me af komen? Op een etmaal reizen afstand stap ik dan ineens die derde wereld weer binnen. De temperatuur van 35° C en de hoge luchtvochtigheid vertellen me, dat ik nu de 'gordel van smaragd' ben binnengetreden. Een keten van eilanden, die hier de Filipijnen worden genoemd. Bij het verlaten van de hal van het vliegveld wordt het derde wereldsyndroom direct aan me opgedrongen.

Tientallen mannen drommen om me heen en proberen mijn koffer over te nemen. Ik sta even beduusd. Ik weet dat ik afgehaald wordt, maar zoveel belangstelling had ik niet verwacht. Alle zekerheden van mijn eigen maatschappij zijn hier ontworteld en schijnen zelfs geen kans te hebben ook maar gezaaid te kunnen worden. Al deze mannen behoren tot het percentage van 72%, dat onder de grens van het bestaansminimum leeft en met klusjes een schamel maal op tafel moet zien te krijgen. Ik aarzel even: zou ik toch maar iemand mijn koffer laten dragen? Al is het maar een klein stukje? Maar wie moet ik kiezen om iets te laten verdienen? Al gauw helpt mijn gastvrouw me uit de droom. Ze trekt me aan m'n mouw mee. „Geef niet meteen toe”, fluistert ze, „want dan heb je morgen geen cent meer op zak. Dit is Manila!”.

Dit is de derde wereld. De komende dagen zullen me leren, dat dit een andere wereld is dan de mijne. Of toch niet?

We hebben anderhalf uur nodig om de afstand van 4 km te overbruggen. Het is bijna spitsuur. Het file-staan lijkt een moment aangenaam. Er is zoveel te zien, dat zo onbekend is. Steeds weer komen er mensen langs de file auto's en proberen hun koopwaar te slijten. Meisjes met strengetjes knoflook; jongens met kranten en tijdschriften; mannen met kistjes sigaretten en pinda's en vrouwen met kleurige doekjes. En ook bedelaars dienen zich aan. Dan steekt een man zijn arm door het raam en mompelt „Un peso, Maam?”. Ik graai in m'n zak. 'k Heb wel zo'n muntje, waar ik de waarde nog niet van ken. Maar als ik het in m'n hand heb, weet ik niet hoe ik het de bedelaar zal geven. Hij heeft geen handen. De lepra heeft slechts een klomp vlees met twee stompjes (eens duim en wijsvinger) overgelaten. De bedelaar is minder verlegen met de zaak dan ik. Met z'n stok trekt hij zijn hemd open, waardoor een zakje bloed komt te liggen. Daar kan ik m'n peso in laten glijden. Ik word me er meteen van bewust dat ik hem heb aangeraakt. M'n ogen prikken. M'n gedachten zijn verward. God maakte de mens tot kroon der schepping. Maar dit kan Hij toch niet bedoeld hebben? Wat kan ik hier aan doen?

Ik snak naar frisse lucht en ben blij dat de file weer langzaam in beweging komt. Maar m'n ademnood (toch wel door emotie ontstaan) wordt versterkt als ik de grauwe uitlaatgassen inadem, die als een dikke deken boven de straten hangen.

Dit is ook het Manila, waar Marcos zijn schatten vandaan haalde. Ik laat m'n gedachten even gaan over de statistische gegevens. Hier in de drukte en de stank worden die gegevens langzaam levend en vormen een schrikbarend monster.

Een wereldstad met 11 miljoen inwoners, waarvan 42% onder de grens van het bestaansminimum en nog eens 30% onder de armoedegrens leeft. Het is de bevolking die in de sloppen woont en zich met dagklusjes een bestaan probeert vast te houden. Dit is geen leven, maar overleven. Die klusjes variëren van sjouwer, schoenpoetser, parkeerwacht tot meisjes en jongens van plezier voor de tienduizenden toeristen! Om nog maar niet te spreken van de tienduizenden, die hier tot de bedelstaf zijn veroordeeld! Eens een trots volk, dat nu zijn schoonheid heeft afgelegd en nauwelijks te onderscheiden valt van de kleur van het asfalt waarop het leeft.

Manila, waar dagelijks doden vallen in de strijd om de politieke macht. De doden tellen niet meer. Maar wat wordt er aan de levenden gedaan? Wat kan er gedaan voor die tienduizenden daklozen?

Opnieuw voel ik de tranen prikken als mijn gastvrouw nog een getal laat vallen: Manila telt ruim 30.000 straatkin-

deren. Kinderen zonder thuis, zonder warmte, zonder geborgenheid, ten prooi aan seksuele uitbuiters en multinationalen. Een aantal van die kinderen zal ik nog diezelfde avond ontmoeten. Maar wat me het meest schrijnt is het getal van de kinderprostitutie's: 20.000 kinderen in de leeftijd van 8-10 jaar, die op mensonwaardige wijze hun gastheer moeten bezighouden. De opbrengst van hun werk is voor hun 'beschermheer'. Ik snak naar adem. Maar nu niet vanwege de uitlaatgassen. Ik weet dat de wereld verrot is en dat ongerechtigheid hoogtij viert. Maar je gebruikt toch geen kinderen! Een machteloze woede stijgt in me op, maar wat kan ik doen?

We komen aan in Makati: het meest geavanceerde winkelcentrum in Manila. Maar de mensenmassa op straat is groter dan het winkellende publiek. Allicht: die 72% van de bevolking koopt hier niet. Die probeert alleen maar iets 'mee te nemen'. Zodra we de auto verlaten, trekt een kaalgeschoren jongen aan de mouw van m'n gastvrouw. Ze herkent hem, maakt een praatje, waarna de jongen in de massa verdwijnt. Na een paar minuten is hij terug met wat vriendjes. Over en weer worden er vragen gesteld. „Waar is Roy? Heb je vandaag gegeten? Wanneer ben je uit de gevangenis gekomen?”. Ik geloof mijn eigen oren niet! Uit de gevangenis? Deze jongens zijn amper 14! Mijn gastvrouw knikt. „Ja, de enige hulp die de overheid kan geven is het 'tijdelijk onderdak in de gevangenis'. Na een razzia worden de kinderen, die wat scholing hebben gehad naar een tuchthuis gestuurd, waar ze een jaar beroepsopleiding krijgen en daarna weer op straat worden losgelaten. Geld voor een startkapitaal is er nooit en hun opleiding is haast een waardeloos vod. Morgen zul je onze Henri ontmoeten en merken dat dit waar is. De minder briljante kinderen gaan gewoon naar de gevangenis. Tussen de volwassenen. Om opnieuw uitgebuit en misbruikt te worden”.

Wat kun je doen? Die vraag zal ik me in de komende weken vaak stellen. Wat kan ik anders doen, dan al deze dingen in me opnemen en thuis vertellen? Maar wie zal mijn verhaal geloven? Wie zal geloven dat er onder deze straatkinderen 'parels' groeien? En als iemand het al gelooft, wie wil er dan meehelpen om de wereld van een zo'n kind te veranderen?

Stichting TEAR Fund Nederland zet zich in het JAAR VAN DE DAKLOZEN in vermeerderde mate in voor deze kinderen. Meer gegevens en informatie treft u aan in de speciaal gedrukte 'Zonder dak-krant'. Vraag die krant aan: 03438-14844 of postbus 104, 3970 AC Driebergen.

Een 'Gordel van Smaragd' werd geschreven door Marianne R. Loggers, verantwoordelijk voor p.r. & publiciteit bij Stichting TEAR Fund Nederland.

Kerknieuws

Legerpredikanten

Het adres van ds P. Dekker wordt vaak onjuist vermeld.

Dit moet luiden – conform de vermelding in het jaarboekje 1987 – Groeneweg 52, 3851 KB Ermelo.

Ned. Geref. Kerk van Emmeloord

De raad der kerk heeft een beroep uitgebracht op ds W. J. van der Linde, predikant van de kerk van Ede.

Ned. Geref. Kerk van Nijmegen

Na de door de overheid opgelegde sluiting van het bejaardentehuis Grootstalse Hof krijgt het gebouw een andere bestemming en is de kapel van 1 juni 1987 af niet meer beschikbaar voor onze diensten.

De zusters-Ursulinen hebben ons hun kapel ten gebruike aangeboden, hetgeen wij dankbaar aanvaard hebben als voorlopige oplossing. Deze kapel ligt op zeer korte afstand van onze huidige kapel. Het adres van die kapel is Klein Heumen 2, 6581 KN Malden.

De kapel is bereikbaar vanaf de Scheidingsweg (is gemeentegrens), 200 meter na de kruising met de Sint Annastraat, in het bos. Komend uit het centrum van Nijmegen en gaande over de Sint Annastraat richting Venlo vindt men de betreffende kruising, naar rechts de Grootstalselaan (met op de hoek het bejaardentehuis Grootstalse Hof) en naar links de Scheidingsweg. De diensten worden gehouden om 10.30 en 16.30 uur.

Deze regeling gaat in op Pinksterzondag 7 juni.

In de maanden juli en augustus is er geen middagdienst. Wij verwijzen dan naar de dienst in de Chr. Geref. Kerk, Bijleveldsingel 30.

Uit breder kring

Ontmoetingsdag Bijbelse en Medische Zendingsgenootschap (B.M.Z.G.)

Op zaterdag 13 juni zien we weer uit naar een gezamenlijk ontmoeten in het gebouw van de Reformatorische Bijbelschool te Zeist.

Het thema van deze dag is „Veranderingen in de Zending”. Iets waar alle werkers in het veld, dus ook u en ik mee te maken hebben, om goed mee te kunnen leven.

Dirk Frans en onze internationale directeur Mike Roemmele hopen dit belangrijke onderwerp in te leiden.

Ook de verlofgangers Leen en Agaath Bijl en Joop en Janna de Zwaan hopen vanuit hun ervaring een bijdrage te leveren aan deze dag.

De dag zal beginnen om 10.00 uur (9.30 uur: ontvangst met koffie), en zal omstreeks 15.30 uur eindigen. Er is bovendien een goed programma voor kinderen vanaf 4 jaar. Ieder wordt verzocht een lunchpakket mee te nemen. Soep e.d. zal voorradig zijn.

Plaats: R.B.S., Krakelingweg 10 te Zeist

Meer informatie: tel. 03404-13741.

Evangelische Alliantie

Onlangs richtte de Evangelische Alliantie een Appèl tot alle christenen in ons land om tussen Hemelvaart en Pinksteren bijeen te komen voor gebed om een geestelijk reveil.

Bij het bidden om een reveil zullen we de aanwijzingen moeten volgen, die het Hoofd der Gemeente ons in Zijn Woord geeft.

Ons HEER en HEILAND heeft hen, die Hem en Zijn Woord hebben aanvaard Zijn Heerlijkheid gegeven (Joh. 17:22). Met de bedoeling dat zij één zouden zijn in de Vader en de Zoon (Joh. 17:21) en met elkaar. Opdat de wereld Hem zou erkennen en de liefde van de Vader voor hen (Joh. 17:23). Die heerlijkheid (de Heilige Geest met zijn gaven en vrucht) en die éénheid zijn bij ons weinig te zien.

Bidden om een reveil betekent daarom bidden om éénheid met Hem en de Vader en met elkaar. Bidden om herstel van de aanwezigheid van Jezus' Heerlijkheid onder ons. Opdat de wereld zal geloven en erkennen. Dan kan de wereld vergeving van zonde en nieuw leven ontvangen; dan kan zij het leven leren kennen onder de heilzame Koningsheerschappij van de Here.

Voordat de Heiland voor de Zijnen bad in Joh. 17 had Hij hen op het hart gebonden zich te houden aan Zijn woord en elkander lief te hebben (Joh. 15:9-17). Zoeken naar een reveil houdt daarom ook in: blijven bij Jezus' Woord en elkaar liefhebben.

Tussen Pasen en Hemelvaart heeft de Here Jezus zijn Apostelen uitvoerig onderwezen aangaande alles wat met het Koningschap, dat God over hen wilde uitoefenen, te maken had. De neerslag daarvan vinden we in het onderwijs, dat de apostelen gaven.

Bidden om een reveil houdt daarom ook in: samen als leerlingen gaan luisteren naar dit onderwijs.

Na Hemelvaart komen de Apostelen met andere leerlingen samen eendrachtig bijeen om te bidden. Klaarblijkelijk baden ze ook om het wegnemen van alles wat hun toekomstige dienst in de wereld zou hinderen. Ze nemen tenminste maatregelen om hun twaalfal vol te maken.

Bidden om een reveil zal dus ook moeten inhouden: zoeken weg te doen van alles wat onze dienst belemmeren kan, alles in orde maken, ook in de onderlinge verhoudingen.

Na Pinksteren blijven de nieuwe gelovigen volharden bij het onderwijs der

Apostelen en de gemeenschap (het meeleven met elkaar), het breken van het brood en de gebeden. Ook dat hoort bij het zoeken naar reveil (Hand. 2:43-47). Praktisch betekent dat: laat ook na Pinksteren christenen uit verschillende kringen in niet al te grote groepen blijven samen komen om te doen wat hierboven beschreven staat. Wie daarbij hulp zoekt, wende zich tot de Evangelische Alliantie, Hoofdstraat 51a, 3971 KB Driebergen.

Stichting Steun Gereformeerde Kerken in Frankrijk

In oktober van het afgelopen jaar heeft onze stichting zich in een schrijven gepresenteerd met een korte uiteenzetting van de bedoeling waarmee de stichting is opgericht. Zie Opbouw nr. 47 van 15-12-'86.

Ons bestuur heeft van verschillende belangstellenden het verzoek ontvangen om nadere informatie over het kerkelijk leven in Frankrijk en om informatie waar deze kerken te vinden zijn.

Een wegwijzer.

Ons bestuur heeft een kaart gemaakt, waarop is aangegeven waar in Frankrijk gemeenten van de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes (E.R.E.I.) te vinden zijn, alsmede op welke tijden de kerkdiensten worden gehouden. Op bedoelde lijst staan alleen de kerken van de E.R.E.I., waarmee de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken in contact staan. Daarnaast bestaan er in Frankrijk andere kerken (vooral de grote Eglise Réformée de France) en groepen waarover wij minder goed zijn geïnformeerd.

De meeste kerken vindt men in het Zuiden van Frankrijk.

Vakantiegangers doen er goed aan de E.R.E.I.-kerkdiensten bij te wonen. Genoemde kaart is verkrijgbaar bij de plaatselijke scriba van genoemde kerken of bij het secretariaat van de Stichting Steun Gereformeerde Kerken in Frankrijk, Adrianalaan 161, 3053 MG Rotterdam.

Telefoon: 010-4184542, bankrekening, Rabobank Delft 313414.629, gironummer van de bank 441131.

Redactie ontving

Dr. W. Velema, Wet en evangelie. 195 blz., f32,50; uitg. J.H.Kok, Kampen.

Ds. C.v.d. Wal, Ik ben gedoopt. Mediteren bij de doopvont. 62 blz., f12,90. Uitg. J.H.Kok, Kampen.

J.G. Woeldering, Een kennismaking door dr. G.W. Marchal. Serie befaamde theologen. 155 blz., f24,75. Uitg. Kok, Kampen.

Drs. C. Bijl, Zo rijk als Job. 95 blz., f15,90. Uitg. Van den Berg, Kampen.

Een teken voor onderweg, een verzameling gedichten en liederen over de doop, samengesteld en ingeleid door Kees van Baardewijk, geïllustreerd door Reintje Venema. 64 blz., f15,90; uitg. Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.

De kerkeraad van de Ned. Geref. Kerk te Heerde deelt U met droefheid mede dat zij bericht ontving dat broeder

E. W. KEDDEMAN

op zondag 24 mei is overleden.

De kerkeraad denkt met dankbaarheid terug aan al de jaren die de overledene de kerk gediend heeft in het ambt van ouderling.

God geve zijn vrouw en kinderen kracht en geloof om dit verlies te kunnen dragen.

Namens de kerkeraad,
Dominee Tj. Baron
Scriba J. Vos

Voor de snelle beslissers:

Ds G. Visse,

Onderwezen in het Koninkrijk der hemelen

(2e bundel)

Van deze 2e bundel is nog een beperkt aantal voorradig.
De prijs is VERLAAGD tot f15,-

Uitgeverij van den Berg

Broederweg 6, Kampen. Telefoon 05202-12287

Reformatorische Leergangen/ Pastorale Leergangen

Theologische studie op middelbaar niveau (met bijbels Grieks en Hebreeuws). De opleiding duurt vier jaar en biedt de mogelijkheid tot godsdienstonderwijzer en kerkelijk medewerker. De lessen worden gegeven 's zaterdags, zoveel mogelijk om de 14 dagen van 10.00-15.00 uur, vanaf begin september te Zwolle en Rotterdam. Naast deze lessen wordt in Zwolle ook les gegeven op hoger (2e graads-) niveau. De leergangen werken nauw samen met de Reformatorische Bijbelschool te Zeist.

Informatie voor ROTTERDAM:

Mevr. J. Veth-van Staveren, Ceramstraat 4, 2905 SL Cappel-
le a/d IJssel. Tel. 010-4504243.

Informatie voor ZWOLLE:

Ds J. Schelhaas, Vliet 29, 8032 AR Zwolle. Tel. 038-
542626.

straks promovendus?

Eén zorg omtrent uw promotie kunnen wij van u overnemen. Het drukken en uitgeven van uw dissertatie. Wij hebben een jarenlange ervaring in het verzorgen van dissertaties. Neem even contact met ons op.

Onderdeel van uitgeverij Van den Berg

Broederweg 6
8261 GT Kampen
Tel. 05202 - 1 22 87

mondiss

In de serie

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

is verschenen:

LEVEN UIT GELOOF

(19)

door ds G. de Lange
35 pagina's, f6,90.

Deze brochure bevat een bijbelstudie over de eerste acht hoofdstukken van Paulus' brief aan de Romeinen.

Aktuele vragen komen aan de orde, zoals: waar komt het kwaad in deze wereld vandaan, hoe kun je tegelijkertijd vasthouden aan de wetten van God en aan het evangelie, hoe word je bewaard voor wetticisme maar ook voor wetteloosheid, hoe komt het dat kerkangers gebukt kunnen gaan onder God en Zijn geboden, en kerkverlaters het als een bevrijding ervaren van God en Zijn gebod verlost te zijn, hoe ga je om met schuld en schuldgevoelens?

Te bestellen door overmaking van f6,90 per exemplaar, met vermelding van het brochurenummer, op gironummer 39.10.300 t.n.v. Stichting N.G.J. Zaan-
dam. Of bij de administratie: Laura Strating-Janssens, Westzanerdijk 136,
1507 AL Zaanadam. Tel. 075-351408.

EVANGELISCHE HOGESCHOOL

De Evangelische Hogeschool biedt ook
AVONDOPLEIDINGEN

GESCHIEDENIS THEOLOGIE

De cursussen **Hebreeuws** en **Grieks** kunnen
apart gevolgd worden.

Bel of schrijf voor nadere informatie naar Evan-
gelische Hogeschool, Antwoordnummer 151,
3800 VB Amersfoort (een postzegel is niet
nodig); tel. 033 - 621731.